

Tüm Aktörler Kazandığında

Praxoula Antoniadou Kyriacou
Özlem Oğuz Çılsal

T.C.
İSTANBUL
KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ

GPOT
Global Political Trends Center
Istanbul Kültür University

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

TÜM AKTÖRLER KAZANDIĞINDA

Praxoula Antoniadou Kyriacou & Özlem Oğuz Çilsal

TÜM AKTÖRLER KAZANDIĞINDA

Yazarlar: Praxoula Antoniadou Kyriacou & Özlem Oğuz Çilsal

Yayıma hazırlayan: Lenka Petřková

Çeviren: Duygu Alpan

Tasarım ve sayfa düzeni: Sultan Özer

Birinci baskı: Kasım 2013

Matbaa:

Filmon Ofset Filmcilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

İkitelli Org. San. Bölgesi ESKOOP San. Sit. B-1 Blok

No: 35 P.K. 34306 İkitelli - İSTANBUL

Tel.: 0212 671 57 40

Faks: 0212 671 57 43

www.filmon.com.tr

© Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013

Bu yayında ifade edilen görüşler Friedrich-Ebert-Stiftung, İstanbul Kültür Üniversitesi Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi ya da yazarların çalıştığı kurumların görüşü değildir.

Yayının hiçbir bölümü Friedrich-Ebert-Stiftung'un (FES) yazılı izni olmadan kullanılamaz.

İÇİNDEKİLER

Tüm Aktörler Kazandığında	1
Referanslar	10
Yazarlar Hakkında	11

Tüm Aktörler Kazandığında

Giriş

Kıbrıslılar 1960 yılında bağımsızlıklarını kazandığında çok az bir kesim bağımsızlığın önemini kavramıştı. Bunun yerine her iki toplumun liderleri, bu duruma nihai hedeflere ulaşmada bir geçiş gözüyle baktılar. Dolayısıyla bağımsızlığa gerçek bir şans verilmedi.

1963 ve 1974 olayları yeni devletin kolayca olgunlaşması şansını yerle bir etti ve Kıbrıs'ın üç neslinin yaşamlarını güvensizliğe, milliyetçiliğe, ölüme, mülk kaybına, ekonomik zorluklar ve hayal kırıklığı gibi insani acılara mahkum etti.

Kıbrıs'ta ve sözde "anavatanlardaki" siyasi liderlerin yanlış yönlendirilmiş vizyonları ve yanlış yönetimi, Kıbrıs sorununu günümüze kadar çözümsüz bırakarak ve Kıbrıslıların acılarını sürdürecektir şekilde tarihten ve insan refahından tam 53 yılı çaldı. Devam eden açmazın bir sonucu olarak, komşu ülkeler ve uluslararası partnerler Doğu Akdeniz bölgesindeki barış ve işbirliğinin getirebileceği şansları kaybettiler.

İleriye Dönük Yaklaşım

Tarihsel olarak, Kıbrıs'taki iki toplumun liderlerinin kişilikleri ve politikaları, tıpkı Yunanistan ve Türkiye'dekiler gibi, mevcut olayların ve ulaşılan bir ortak zeminin gelişimini şüphesiz etkilemiştir. Bununla beraber bu çalışmanın yaklaşımı geriye dönük olarak ne olmuş-olmamış veya ne başarılı-başarısız konusunda birilerini suçlamaktan öte ileriye dönük bir yaklaşımdır.

Bu çalışmanın yaklaşımı, ilgili tüm tarafların hedeflemeleri gereken ortak amaca ilişkin geleceğe bakması ve böylece ilgili tüm tarafların kazanan olarak belirmesidir. Tarihin çağrısı bu yöndedir.

Ortak akıl, kazan-kazan formülünün Kıbrıs sorunu için başarılması en kolay ve aslında en sürdürülebilir yol olduğu yönündedir. Böylesi bir çözümün çerçevesi, Kıbrıs'taki iki toplumun liderleri tarafından zaman içinde şekillendirilmiş ve kararlaştırılmış, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) ve uluslararası toplum tarafından uygun bulunmuştur. Bu çözüm, BM'nin ilgili kararlarında tanımlanan politik eşitlik ile, Kıbrıs'ın iki bölge, iki toplumlu federasyon temelinde yeniden birleşmesini işaret etmektedir.

Eğer üzerinde ortak olarak anlaşılan bu çerçeve temelinde bir anlaşmaya varılacaksa, ilgili tüm tarafların, bu ortak amaca ulaşmanın herkes için büyük faydalar doğuracağını ve herkesi kazanan konumuna getireceğini anlaması önem taşımaktadır. Diğer taraftan, kazan-kazan çözümünün elde edilebilecek tek çözüm olduğu anlaşılmazsa – ve daha fazla vakit kaybedilirse – sorunun çözümü bölgede ve uluslararası çevrede (tamamı öngörülemez biçimde) daha çok zorlaşabilir ve neticede herkesi kaybeden konumuna getirebilir.

Ekonomik Faydalar

“Üç bayan” ekibinin, “Ertesi Gün” trilojilerinde¹ Kıbrıs’ın yeniden birleşmesinden sonra Kıbrıslı’ların ve Yunanistan ve Türkiye’nin müthiş bir ekonomik kazanç sağlayacağını analiz etmişlerdir. Yeniden birleşmenin faydalarının analiz edilmesiyle, Kıbrıslıların yıllık reel GSYİH’daki yüzde üçlük artışa – ilk beş yıllık periyotta – bağlı olarak, aile başına yıllık 12.000 € yıllık ek kazanç (barış kar payı) sağlayacağı sonucuna ulaştılar. Bunun, aynı zamanda 33.000 yeni istihdam olanağı sağlayacağı öngörülmüştür.

Bu bulgular Kıbrıs ve Türkiye arasında, adayı yeniden birleştiren ve tüm Kıbrıs ile Türkiye arasındaki ilişkileri normalleştiren bir çözüme varılmasıyla birlikte açılacak olan mal ve hizmet ticaretinin getireceği fırsatlar üzerinde temellendirilmiştir. Türkiye’den tüm Kıbrıs’a mal ihracı ve tüm Kıbrıs’tan Türkiye’nin geniş pazarına hizmet ihracı, bu ekonomilerin belirli alanlarda birbirini tamamlayıcı gücü göz önüne alındığında akışı önemli ve artan miktarda başlatacaktır. Özellikle hayalet kent Maraş’ın yeniden inşası ve bir çözümün içereceği yeniden iskan çalışmasıyla ilintili olarak, yeni altyapı ve konuta duyulabilecek ihtiyacın getirdiği yeniden inşa çabaları ekonomik gelişime ciddi bir ivme kazandıracaktır. Üstelik siyasi belirsizliğin ortadan kalkması sadece Kıbrıs’a değil aynı zamanda Türkiye ve Yunanistan’a doğrudan dış yatırım akışını artan biçimde başlatacaktır.

Bunun yanı sıra Kıbrıs sorununun çözümüyle birlikte, ilgili tüm tarafların askeri harcamalarında müthiş bir tasarruf sağlanacaktır: Türkiye’nin Kıbrıs’ta bulundurduğu birliklerin askeri harcamalarından tasarruf; hem Türkiye’nin hem de Yunanistan’ın birbirlerine karşı aralarındaki sınırdaki ve Ege’de bulundurdıkları cephanelere olan ihtiyacın azalmasından doğan tasarruf; Kıbrıs’ı bölen sınırın savunması için Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yapılan askeri harcamadan tasarruf. Askersizleştirme, Kıbrıs’ın kamu maliyesini sürdürülemez bir yükten kurtaracak ve Kıbrıs ekonomisinden geriye kalan her ne varsa onları kurtarma çabalarına katkı sağlayacaktır. Silahların azaltılması aynı zamanda Yunan ekonomisini diriltme çabalarına yardım edecektir.

Ertesi Gün III raporumuzda, Kıbrıs’ın yeniden birleşmesinin Türkiye’ye sağlayacağı ekonomik faydaların, aşağıdaki tabloda analiz edildiği gibi yıllık minimum 17,4 Milyar € tutarında olduğu hesap edilmiştir:

1 Raporlar (Mullen, Oğuz & Antoniadou, 2008; Antoniadou, Oğuz & Mullen 2009; Çısal; Antoniadou & Mullen, 2010) Oslo Barış Araştırmaları Enstitüsü (PRIO) tarafından yayımlanmıştır. Yazarlar Özlem Oğuz Çısal, Praxoula Antoniadou Kyriacou ve Fiona Mullen, *Atelios Award for Business Co-Operation in Cyprus* ödülünü kazanmışlardır. Raporlar 1 Aralık 2010’da Avrupa Parlamentosu’nda sunulmuştur (*“Seminar on Commercial Opportunities”*, 2010).

Türkiye için Barış Payı	
Senelik ek akışlar	Milyar AVRO
Turizm	1,6
Ulaşım	1,7
Finansal & işletme hizmetleri	7,0
Malların ihracı	2,0
Toplam ek brüt hasılat	12,3
Toplam tasarruf (tazminat, bütçesel, askeri)	5,1
Türkiye için yıllık toplam barış payı	17,4
Yıllık doğrudan ek dış yatırım: Türkiye	33,0
Yıllık doğrudan ek dış yatırım: Yunanistan	19,8

Yukarıdaki tahminlerin kaynağının tam bir analizi trilojinin üçüncü raporunda bulunabilir. Kısacası rapor, Kıbrıs sorununun barışçıl çözümünün Türkiye ekonomisinin birtakım sektörlerinde olumlu etki yapacağına işaret etmektedir.

Turizme ilişkin olarak Türkiye, Doğu Akdeniz'deki turist kapasitesinin birleşmesi sayesinde, müthiş potansiyelini dolu dolu kullanır hale gelecektir. Ayrıca Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan'ın tek bir varış noktası haline gelmesinin cazibesi uzak mesafe turist potansiyelini arttıracaktır.

Taşımacılık, Türkiye limanlarının AB'nin en geniş üçüncü filosuna açılmasından ve gemilerin bu limanlardaki ikmalleriyle kazanılacak gelirden çok büyük yarar sağlayacaktır.

Finansal aracılık Türkiye'de en büyük dördüncü ekonomik sektör ancak yine de çoğu işletme ülke içinde varlık göstermekte. Kıbrıs'ın barışçıl şekilde yeniden birleşmesiyle AB müktesebatı adanın tümünde uygulanır olacak, Türkiye bankaları Kıbrıs'taki şubeleri ve iştirakleri vasıtasıyla – tabii ki Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği gerçekleşene kadar – AB pazarındaki altyapısını genişletebileceği bir pozisyona girecektir.

Enerji

Bölgedeki tüm partnerler için en büyük potansiyel kazanç kaynağı kuşkusuz enerjidir. Kıbrıslılar – hem Kıbrıslı Rumlar hem de Kıbrıslı Türkler – kendi doğal gazlarının daha ucuz ve daha az kirlilik yaratan yerel kullanımından faydalanacaktır. Kıbrıs, elektrik üretiminde kullanmak üzere ithal edilen petrole yıllık yarım milyar avrodan fazla harcama yapmaktadır. Bu tutar, ekonomideki üretim maliyetinin dramatik olarak sürecekleşmesine rağmen, kendi doğal gazlarının kullanımıyla tasarruf sağlanacak, böylece ekonomideki rekabet gücünde artışın yolu açılacaktır.

Türkiye, yüksek miktarda ithal enerjiye ihtiyaç duyan büyük bir ekonomi. Kıbrıs sorununun barışçıl çözümü, doğal gazın yakın çevreden çok düşük bir nakliye maliyetiyle ithal edilmesinin yolunu açacaktır. Böylesi bir gelişme, üretim maliyetinin azaltılması ve rekabet gücünün artırılması yoluyla Türkiye ekonomisinin son yıllarda gösterdiği güçlü ekonomik gelişmeyi sürdürülebilir kılacaktır.

İkinci aşamada, Hazar gazının kendi üzerlerinden Avrupa'ya transferinde halihazırda işbirliği yapan Türkiye ve Yunanistan, Kıbrıs – ve böylelikle İsrail, Lübnan ve Mısır – gazının bu ortak altyapı vasıtasıyla, yani Avrupa'ya Trans Adriyatik Boru Hattı (TAP) ve Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) ile nakliyesine izin vererek işbirliği alanını genişletebilir. Böylesi bir gelişme katılımcı ülkelerin hepsine ciddi finansal ve politik fayda yaratacaktır. Transfer ülkeleri ortak transit tarifesinden ve üretici ülkeler ile alıcı pazarların gözündeki siyasi değer artışından faydalanırken, üretici ülkeler Avrupa'ya ihracatlarında düşük nakliye maliyetinden faydalanacaktır.

Enerji üzerine yapılan yukarıdaki analiz, raporun yazım sürecinde Kıbrıs açıklarında doğal gaz çıkarma ihtimalinin ufukta olmamasından dolayı Ertesi Gün III raporunda yapılan tahminlere ilave niteliğindedir².

Silahsızlaşma ve Trans Adriyatik Boru Hattı'ndan akan Kıbrıs gazına uygulanan ilave transit tarifesinin azaltılmasıyla yapılan tasarrufun haricinde Yunanistan, Kıbrıs sorununun çözülmesiyle birlikte Türkiye ile olan ilişkilerinin daha fazla normalleşmesi açısından da yarar sağlayacaktır. Yunanistan, birleşmiş bir varış noktasına ilave turist akışından faydalanacak, aynı zamanda ülkenin nakliyecilik sektörü, gemilerinin Türkiye limanlarına serbestçe uğramasından yarar sağlayacaktır.

İlgili tüm ülkelerin ve toplumların belki de en büyük kazanımları, siyasi riskin ve belirsizliğin ortadan kaldırıldığı ve gerek enerjiye gerekse Kıbrıs sorununun çözümünün ardından yeniden yapılanma çabalarına ilişkin büyük fırsatların doğduğu bu bölgeye kaçınılmaz olarak doğrudan yabancı sermayenin akışını sağlayacaktır.

Çözümün Kıbrıslı Türk Topluluğuna Faydaları

Bugüne kadarki tüm gelişmelere rağmen Kıbrıs'ın kuzey kesimi hala izolasyon altındadır. Kuzey kesiminin sadece Türkiye'yle siyasi ve ekonomik ilişkileri vardır. Uluslararası pazarlardan izole olmak, kuzeyde ekonomik ve sosyal gelişimi olumsuz olarak etkilemekte ve istikrarsızlık yaratmaktadır. Ekonomi sürdürülebilir değil ve ciddi yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Uluslararası pazarlara erişememektedir. Avrupa Adalet Divanı'nın (AAD), kuzeydeki otoriteler tarafından verilen ihracat ve bitki sağlığı sertifikalarının AB tarafından³ artık kabul edilmediğine dair 1994'te verdiği karar, ekonominin izolasyonunu daha da arttırmıştır. Karar sonrasında, tekstil, patates ve narenciye ürünlerinin ihracatı dramatik bir düşüş göstermiştir. AAD'nin kararı sonucunda Türkiye en önemli ticaret ortağı olmuştur.

2 Ertesi Gün raporlarında bunun yerine dikkate alınan, Rus gazının Blue Stream-2 ile Akdeniz'e nakliyesiydi.

3 Bu karar kuzeyden ihracatı yasaklamasa da mallar üzerine vergi koymuştur.

Bütçe açıkları, Türkiye tarafından ekonomik ve mali protokoller ile yardım ve kredi şeklinde olmak üzere finanse edilmektedir. Yıllar içerisinde Türkiye'nin mali yardımına olan bağımlılık artmıştır. Son zamanlarda kamu personelinin maaşlarının ödenmesinde yaşanan kaynak sorunu bunun en önemli göstergesidir. 1977'den 2010'a kadar Türkiye Kuzey Kıbrıs'a toplamda yaklaşık 6.6 Milyar Amerikan Doları sağlamıştır.

Kıbrıs sorununun çözümü, diğer tüm faydalarının yanı sıra hükümeti ve karar mercilerini mevcut koşullar altında yetersiz olan ekonomik sistemde şiddetle ihtiyaç duyulan yapısal değişiklikleri uygulamaya teşvik edecektir. Özellikle Kıbrıslı Türklerin AB üyeliğine tam katılımı ve AB müktesebatının tüm Kıbrıs'ta uygulanması, sisteme çok ihtiyaç duyulan temel değişiklikleri getirecektir. Çözüm halinde, Türkiye tarafından halihazırda verilen yardım ve borçlar, uzun dönemli kalkınma için yatırımların finansmanında kullanılabilir ve ekonominin gelişmesini sağlayabilir.

Sorunun çözümü hiç şüphesiz istikrar ve yeni umutlar getirecek, ekonomiyi canlandıracaktır. Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümü bölgeye, bilhassa Kıbrıslılara ve onların işletmelerine büyük ekonomik ve politik fırsatlar getirecektir. Hiç şüphesiz Kıbrıslı Türklerin kazancı daha fazla olacaktır. Çözümün adaya istikrar ve güven getirecek olmasından dolayı yatırım ikliminin gelişmesi, doğrudan yabancı yatırımın akışıyla ve özellikle turizm, ticaret ve yüksek öğrenimde çeşitli fırsatların doğmasıyla sonuçlanacaktır.

Çözüm, kuşkusuz Kıbrıslı Türklerin ürünlerinin Avrupa'ya ve diğer ülkelere engelsizce ihraç edilmesine ve aynı zamanda hem yurt içinde hem de yurt dışında ekonomik, sosyal ve politik hayata tam katılımlarına izin verecektir. Bu, yatırımın yollarını açacak, ticaret ve turizmi teşvik edecektir. Çözüm ayrıca işletmeleri en rekabetçi ürünleri üretmeye ve standartları yükseltmeye teşvik edecektir.

Gazimağusa limanının ve Ercan havalimanının uluslararası limanlar olarak tanınmasıyla, mal ve hizmetlerin dışarıya ticareti çok fazla gelişecektir. Daha fazla rota seçeneği ve daha uygun maliyetli uçuşlar, özellikle bir çözümünden sonra birleşmiş Kıbrıs bir turizm noktası olarak pazarlanması, turistler için daha cazibeli olacak ve daha çok sayıda turistin aday gelmesini teşvik edecektir. Ticaret ve turizmdeki kolaylığın tüm Kıbrıs'ı ilgilendirecek olmasından dolayı bu iki limanın uluslararası limanlar olarak işletilmesinin sadece Kıbrıslı Türk toplumuna değil, aynı zamanda Kıbrıslı Rumlara da yarar getireceğini anlamak önemlidir. Dahası bu, Kıbrıs'ta halihazırda uluslararası düzenlemelerden kaynaklanan yüksek vergi ve işletme maliyetlerinden dolayı diğer limanlarla olan haksız rekabeti ortadan kaldıracaktır. İlaveten, Cyprus Airways'in Türkiye üzerinden uçabilecek olması işletme maliyetini bir hayli azaltacak ve şirketi süregelen bir sorundan kurtarmaya yardım edecektir.

Bu bağlamda yazarlar, Gazimağusa limanı ve Ercan Havalimanının uluslararası limanlar olarak tanınmasının ve aynı zamanda etrafı çevrili Maraş kentinin 1974 öncesi sakinlerine dönmesinin, her iki toplumun da çözüme yönelik güvenlerini arttıracak olduğunu düşünmektedir. Böyle bir güven artırıcı önlem Türkiye'deki liman ve havalimanlarının Kıbrıs gemilerine açılmasını ve aynı zamanda Türkiye'nin AB'ye giriş müzakerelerinde dondurulmuş fasılların açılmasını içerebilir. Bunun sonucunda ise ilgili tüm tarafların

elde edeceği kazanç daha yükselecektir. Hepsinden önemlisi bu gibi kapsamlı bir güven artırıcı önlem Kıbrıslıların kalplerinde ve akıllarında çözümün aslında her şeye rağmen gerçekleştirilebilir ve mümkün olduğu inancını yansıtıacaktır.

Kuzey Kıbrıs'taki yüksek öğrenim sektörü mevcut statüko altında ulaşılabilir olmayan Erasmus, Socrates ve Bologna süreçlerine zamanla dahil olmaktan kazanç sağlayacaktır.

Bologna sürecinin dışında bırakılan üniversiteler yine de Türkiye'den ve diğer ülkelerden çok sayıda öğrenciyi çekmektedir ve bu, ekonomide çok önemli bir rol oynamaktadır. Yüksek öğrenim, Kuzey'deki mevcut cari açığı finanse eden en temel gelir kaynaklarından biridir. 2012 yılında sözkonusu üniversitelerde kayıtlı yabancı öğrenci sayısı 45.000 civarında Bu sayının çözüm durumunda ikiye katlanması beklenmektedir.

Yeniden birleşmenin getireceği ekonomik kazanımlardan ayrı olarak, Kıbrıslı Türklerin AB üyeliğine tam katılımı yaşam kalitelerini arttıracak ve adanın kuzeyinde yeni ve daha etkin bir politik, idari ve ekonomik yapının gelişmesine olanak sağlayacaktır.

Ekonomideki handikaplara ve belirsiz gelecek öngörüsüne bağlı olarak, eğitilmiş Kıbrıslı Türk gençleri yurtdışına göç etmeye ya da üniversite eğitimlerinden sonra geri dönmeye eğilim göstermektedir. Yeni yatırımlar, gelişmeler ve iş fırsatları ile göç tersine döndürülecektir. Beyin göçü kuşkusuz Kıbrıslı Rum toplumunun gençleri arasında da görülmeye başlanan bir olgudur. Bu durum, güneydeki ekonominin karşılaştığı ciddi krizin bir yansıması olmuştur.

Kıbrıs'ı barışçıl olarak yeniden birleştiren bir çözüm, hızlı ve büyük ekonomik gelişmeye ve binlerce iş yaratılmasına; böylece işsizliğin azaltılmasına ve Kıbrıslı genç beyinlerin vatanlarına geri dönmeye yol açacaktır.

Ertesi Gün I (Mullen, Oğuz, & Antoniadou, 2008) ve Ertesi Gün II'deki (Antoniadou, Oğuz, & Mullen, 2009) öngörülere göre çözüm, ilk yedi yıllık faaliyet döneminde yıllık gayrisafi üretimde 4.1 Milyar Avro ek büyüme sağlayacak, böylece her aile yıllık 12.000 Avroluk ek kazanç (barış kar payı) barış payından yararlanacaktır. Çözümü takip eden ilk beş yılda 33.000 yeni iş olanağı yaratılırken, reel GSYİH büyümesi yıllık ortalama %3 oranında artacaktır (Antoniadou, Oğuz, & Mullen, 2009). Bu tahminlerin doğal gazın barışçıl işletmesinden doğabilecek devasa büyüme olanağını hesaba katmadığı da kuşkusuz unutulmamalıdır (zira bunlar enerji bölümünde açıklanmıştır).

Yukarıdaki analiz, çözümün büyük maliyet getireceği şüphesini uyandırmaktadır. Ancak sözkonusu maliyetler yeni ev inşaatı, yenilenme ve altyapı yatırımları gibi ekonomik yatırımlarla ilintili olduğundan bu gibi yatırımlar kendi içinde ekonomik büyüme ve iş imkanları yaratacaktır. O yüzden ki bu yatırım maliyetlerinin uzun dönem sürecektir olan pozitif bir ekonomik etki olarak geri döneceğinin altını çizmek önem taşımaktadır. Annan Planı döneminde Kıbrıs Türk toplumu arasında yeniden birleşmeye yönelik beklentiler oldukça yükselmiş ve bu, ekonomide esas olarak inşaat sektöründen kaynaklanan bir canlılıkla sonuçlanmıştır. Ekonomik büyüme 1978-2002 yılları arasında

yıllık olarak yaklaşık %4.6 iken – %13.4 yıllık ortalamaya ulaşmıştır (2003, 2004, 2005 ve 2006’da sırasıyla %11.4, %15.4, % 13.5ve %13.2) – ve 1978’den beri en yüksek ekonomik büyüme görülmüştür. 2009 ile 2010’da büyüme oranı ise negatif olarak gerçekleşmiştir. Tahmini büyüme oranı 2011’de %3.6, 2012’de %2.8 ve 2013’te %2.2’dir. Annan Planı ile Kıbrıs’ın yeniden birleşme umutlarının yüksek olması ile ilintili olarak yaşanan ekonomik gelişmeler, kapsamlı bir çözümün muazzam fırsatlar getireceğinin bir kanıtıdır.

Kıbrıslı Rumların Gönlünü Kazanmak

Kıbrıslı Rumların yeni nesline göre, toprak ve mülkiyet iadesi yeniden birleşme adına artık güçlü bir argüman değildir – eğer bu bir argümansa. Yıllar süren çözümsüzlükün – farklı zamanlarda çözümsüzlüğün sorumluluğunun bir taraftan diğerine atılmasıyla – mülk kaybının yönetişimi paylaşmak kadar önemli olmadığı gibi bir kamu nosyonunun gelişmesine yol açtı. Sonuç olarak, mülklerine geri dönmenin yolunu gözleyen ilk nesil göçmenler, beyhude bekleyiş içinde geçen bir hayat sürdürdüler ve sadece yerel parti politikalarına ve kontrolün hiçbir paylaşımına izin vermek istemeyen bir kurumun çıkarlarına hizmet eden gösterişli bir yerel retoriğin pençesinde öldüler. Kıbrıs Rum liderliği zamanla etkin bir şekilde, Rauf Denktaş’ın, Kıbrıs sorununu çözümüne yönelik bir çaba göstermeden Kıbrıslıların bir nesil beklemesine neden olan 1974 sonrası politikasını uyguladı.

Şüphesiz sorunun kalıcı çözümsüzlüğü sadece Kıbrıslıları – hem Kıbrıslı Rumları hem de Kıbrıslı Türkleri – evlerinden ayrı düşürüp hayal kırıklığına sevk etmedi. Aynı zamanda Türkiye’nin adada askeri bulundurmasını aneden olmuştur. Bu da sadece finansal olarak değil Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılımı konusunda da sürekli olarak maliyetin artmasına neden olmaktadır.

Mevcut gelişmeler acı çeken ikinci bir Kıbrıslı neslin – 1974’te 15 yaşında olup hala anıları olanlar ve ne 1963 ne de 1974 trajedilerini görmeyenler – beklemesi riskini taşır niteliktedir. Geçmiş bakımından elleri nispeten temiz olan bu ikinci nesil Kıbrıslılar şimdi tarihi bir sorumluluk taşımakta ve durumu kaybet-kaybet yönünden kazan-kazan sonucuna döndürmek için son fırsatı ellerinde tutmaktadır.

Bu kolay bir görev olmayabilir. Üç gelişmenin göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

1) Genç nesillerin geleneksel anlamda geri dönüşe olan ilgilerinin yok olması

(yukarıda açıklandığı gibi)

2) Ekonomik krizin etkileri

Güneydeki ekonominin yakın zamanda bir dizi hükümetin (en hafif değımiyle) açık yönetim zafiyeti altında çöküşü bazı kimseleri bugüne kadar insanlara verilen genel politik rehberlik hakkında düşündürmeye başladı.

Troyka’nın Kıbrıs hükümetini Kıbrıslıların yerel bankalarda tuttukları milyarlarca mev-

duata el koymaya ve 12.5 Milyarlık serveti Yunanistan'ı⁴ kurtarmak için transfer etmeye zorlaması esas itibariyle Avrupa ve Yunanistan'a egemenliğinin kaybıydı – ki hiç kimse bunu bu şekilde açıklamayı göze alamazdı.

(Bu bağlamda, 1960 Anayasası'nda öngörüldüğü gibi Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nda Başkan Yardımcısı olarak bir Kıbrıs'lı Türk yer alsaydı Kıbrıs ticari bankalarının Yunanistan'daki milyarlarca mevduatla kumar oynamasına izin verilip verilemeyeceği ilginç bir merak konusudur.)

3) Kıbrıs açıklarında hidrokarbonun keşfi

Kıbrıs açıklarında hidrokarbonun keşfi, insanlara mevcut ekonomik zorluktan hızlı bir çıkış yolunun bulunması umudunu vermiştir. Bu, ayrıca insanların ülkenin politik ağırlığının arttığını ve böylece çözümsüzlüğün devamına gücümüzün yeteceğini düşünmelerine yol açmıştır. Böylesi bir algı Kıbrıs sorununun çözülmesini istemeyen siyasi güçlerin elini güçlendirmektedir. Buradaki esas tehlike, Kıbrıslı Rumlar arasında mülk iadesini kapsayan bir çözümden ziyade hidrokarbonların geliştirilmesine odaklanmanın daha iyi olduğu yönünde bir kamuoyu algısının oluşması neticesinde tüm tarafların kaybeden konumuna düşmesidir.

Bölgedeki Politik Ortam

Doğu Akdeniz'deki son gelişmeler Kıbrıs sorununun içinde cereyan ettiği bölgenin düzenini değiştirmekte. Doğu Akdeniz bir bütün olarak, gerek her bir ülkedeki gelişmeler gerekse komşular arası ilişkiler bakımından politik bir dönüşüm sürecindedir. Aynı zamanda hidrokarbonun birkaç bölge ülkesinde keşfi ve diğer ülkelerdeki keşif umudu, barışçıl işbirliği sağlandığı takdirde ekonomik büyüme ve refah için yeni fırsatlar yaratacaktır.

Bu nedenledir ki komşular arasında geçmişin sorunlarını çözerek ve her bir ülkedeki demokratikleşme sürecini pekiştirerek barışçıl işbirliğinin sağladığı fırsatları ele geçirmek ve geliştirmek için ilerleme zamanı olup olmadığına karar vermek siyasi liderlerin ve bölge halklarının elindedir.

Siyasi liderlerin zamanın çağrısına karşılık vermedeki başarısızlığı, politik ortamın kötüye gitmesine, daha fazla savaşa ve yıkıma yol açacaktır.

Türkiye'nin Liderlik Zamanı... Barış İçinde

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidara gelişiyle iktidarı sürdürmek için askerden ziyade halka başvurulması ve Avrupalıların yeni hükümete yönelik bilinen istekleriyle beraber Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi için 2004'te yeni bir fırsat penceresi açıldı ve Başbakan Erdoğan buna olumlu tepki verdi. Maalesef zamanın Kıbrıslı Rum liderliği, halkı referandumda sunulan planı reddetmeye yönlendirdi ve bu fırsat kaybedildi.

4 Yunanistan bonolarındaki kesintinin sonucu olarak Kıbrıs bankalarında tutulan 4.5 Milyar € ve Yunanistan'daki Kıbrıs banka şubelerinin portföyündeki değer kaybının sonucu olarak 8 Milyon € değerlendirilmiştir.

Yine de 2004'ten bu yana dokuz yıl akıp gitmiş ve bekleyişin zarar veren etkisi artık sadece Kıbrıslıları etkilemenin ötesine geçmiştir. Uluslararası toplumun tahammülü azalırken Türkiye de kaybetmeye başlamış, denklem yeni boyutlar kazanmıştır (yukarıda bahsedildiği gibi).

Kıbrıslı Rum topluluğu arasında hala, özellikle Türkiye'nin gerçekten kalıcı bir çözüm isteyip istemediğine ve insan haklarına saygı duyup duymadığına dair bir hayli şüphe var. Bu şüphelikten kurtulmak, kararlaştırılan çözüme doğru ilerlemeye yeni bir soluk getirecektir. Bu nedenle Avrupa Liberal ve Demokratlar İttifakı Partisi (ALDE Party) lideri Sir Graham Watson ile Kıbrıs Liberal Partisi – Birleşmiş Demokratlar – lideri sıfatıyla yazarlardan biri Haziran 2012'de ortak olarak Maraş'ın 1974 öncesi sahiplerine iadesini, Gazimağusa limanının ve Ercan Havalimanı'nın açılmasını, Türkiye'deki limanların Kıbrıs gemilerine açılmasını ve Türkiye için giriş müzakeresi fasıllarının açılmasını önermiştir (Watson & Antoniadou, 2012).

Böyle bütünlüklü bir hareket hem Kıbrıs'taki iki topluma hem de Türkiye'ye finansal ve politik yarar ve teşvik sağlayacaktır. Bu, Kıbrıslı Türkleri ekonomik izolasyondan kurtaracak, aynı zamanda yeniden yapılanma ve gelişme için Kıbrıslı Rumlara taşınmaz mallarının iadesini sağlayacaktır. Bu ayrıca Kıbrıs ve Türkiye arasındaki ilişkilerin normalleşmesinde bir ilk adım ve Türkiye ile AB ilişkilerinin pürüzsüzleşmesinde bir adım olacaktır.

Doğu Akdeniz'in yeni bir enerji kaynağı olarak belirmesi, Kıbrıs sorununun çözümü için yeni bir teşvik ve fırsat sağlayacaktır. Kıbrıs'ı bölünmüş halde tutan gerekçeler, ilgili tüm taraflar için doğan yeni fırsatlar dikkate alındığında hükümsüz kalacaktır. Bu fırsatlar, potansiyel partnerlerin geçmişin parametrelerine ve düşüncelerine odaklanması ve takılması durumunda kaybolacaktır.

Doğrusu enerji, Doğu Akdeniz'de ya batmak ya da çıkmak anlamına gelmektedir. Alanın yeni bir hidrokarbon kaynağı olarak belirmesi, dünyanın bu çalkantılı bölgesindeki ülkelere geçmişten gelen siyasi sorunların çözümüyle meşgul olmak için ilave bir teşvik sağlamaktadır. Böylece bu ülkeler ortak olarak ve barışçıl bir işbirliği içinde önümüzde yatan fırsatları adres gösterebilir. Savaştan, yıkımdan ve güvensizlikten uzak; barışçıl işbirliğine, ekonomik büyümeye, istihdama ve refaha dönük bir seçim masada olmalıdır.

Referanslar

- Antoniadou, P., Oğuz, Ö., & Mullen, F. (2009). *The Day After II: Reconstructing a Reunited Cyprus*. PCC Paper 1/2009. Nicosia: PRIO Cyprus Center. Retrieved from: http://file.prio.no/Publication_files/Cyprus/Paper%202009-1%20The%20day%20after%20II.pdf
- Çilsal, Ö. O., Antoniadou, P., & Mullen, F. (2010). *The Day After III: The Cyprus Peace Dividend for Turkey and Greece*. PCC Paper 1/ 2010. Nicosia: PRIO Cyprus Center. Retrieved from <http://www.praxoula.org/sites/default/files/publications/The%20day%20after%20III.pdf>
- Mullen, F., Oğuz, Ö., & Antoniadou, P. (2008). *The Day After I: Commercial Opportunities Following a Solution to the Cyprus Problem*. PCC Paper 1/2008. Nicosia: PRIO Cyprus Center. Retrieved from: http://file.prio.no/Publication_files/Cyprus/Paper%202008-1%20The%20day%20after%20ENG.pdf
- Seminar on “Commercial Opportunities Following a Solution to the Cyprus Problem” (2010, December 1). *Alliance of Liberals and Democrats for Europe Group*. Retrieved from <http://www.alde.eu/event-seminar/events-details/article/seminar-on-commercial-opportunities-following-a-solution-to-the-cyprus-problem-35954>
- Watson, G., & Antoniadou, P. (2012, June 29). *A United Cyprus by End of Its Presidency?* Today's Zaman. Retrieved from: http://www.todayszaman.com/news-285056-a-united-cyprus-by-end-of-its-presidency-by-graham-watson-praxoula-antoniadou-kyriacou*.html#.T-8LgReE7aA.facebook

Yazarlar Hakkında

Praxoula Antoniadou Kyriacou, Kıbrıs Liberal Partisi – Birleşmiş Demokratlar başkanıdır. London School of Economics and Political Sciences'ta Ekonomi üzerine lisans ve Para Ekonomisi üzerine yüksek lisans yapmıştır. Enerji, Ticaret, Endüstri ve Turizm eski Bakanıdır. 24 yıl çalıştığı Merkez Bankası'nda profesyonel ekonomist ve müdür olarak makroekonomi analizi, politika oluşturma ve istatistik alanlarında önemli uzmanlık kazanmıştır. Üç ekonomist kadın takımının üyesi ve Kıbrıs sorununun çözümüyle Kıbrıslıların, Türkiye'nin ve Yunanistan'ın sağlayacağı ekonomik yararları analiz eden ödüllü "Ertesi Gün" trilojisinin eş yazarıdır. Avrupa Liberal ve Demokratlar İttifakı Partisi (ALDE Party) ile yakın işbirliği içinde Lefkoşa'da ve Brüksel'de, yeniden birleşmenin Kıbrıs'ta insan haklarını restore etmesinin yanı sıra Doğu Akdeniz bölgesindeki komşular arasında politik ve ekonomik ilişkilerin normalleşmesini sağlayacağından, Kıbrıs'ı yeniden birleştiren bir çözümün gerekliliğine dair iki toplumlu etkinlikler düzenlemişlerdir. Slovak Büyükelçisi'nin himayesinde Ledra Palace'da toplanan ve Kıbrıs'ı yeniden birleştiren bir çözüme erişmenin yollarını arayan Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk siyasi parti liderleri forumunun düzenli ve aktif bir katılımcısıdır. Antoniadou Kyriacou Kıbrıslı Rum ve Türkler ve özellikle de Kıbrıs ve Türkiye arasında iletişim kanalları kurmak amacıyla GPoT Merkezi, TESEV ve Friedrich Nauman Stiftung tarafından İstanbul'da organize edilen toplantılara katılmıştır.

Özlem Oğuz Çılsal, Yüksek Lisans derecesini Doğu Akdeniz Üniversitesi Ekonomi bölümünden almıştır. Kıbrıslı Türk topluluğu için AB Yardım Programı tarafından finanse edilen ve WYG Türkiye, WYG International Ltd., SAC Commercial Ltd. Consortium tarafından yürütülen Program İdare Birimi'nde Proje İzleme Müdürüdür. Öncesinde şu kurumlarda görev yapmıştır: Kırsal Kalkınmayı Destekleme Grubu'nda Yerel Uzman, Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı'nda Direktör Yardımcısı, Başbakanlık Ofisi'nde Ekonomist, Ekonomi ve Turizm Bakanlığı'nda Ekonomist, Ticari Kurumlar için Ekonomik Kalkınma ve Büyüme Projesi'nin desteklediği, Bearing point'ın uyguladığı ve USAID tarafından finanse edilen KOBİ Merkezi'nde kıdemsiz danışman. Özlem Oğuz Çılsal, Norveç Barış ve Araştırma Enstitüsü – PRIO tarafından yayımlanan "Ertesi Gün" triloji raporunun eş yazarıdır.

T.C.
İSTANBUL
KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ

GPOT
Global Political Trends Center
Istanbul Kültür University

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**